

DIGITALE NIEUWSBRIEF STICHTING ZENDINGSERFGOED/ZENDINGSERFGOEDHUIS

Nr. 25 Oktober 2021

ROND HET ZENDINGSERFGOEDHUIS

Op 29 september hebben wij, als bestuursleden, eindelijk weer eens live kunnen vergaderen. Dit was meteen een bijzondere vergadering, omdat we een nieuw bestuurslid mochten verwelkomen. De komende maand *bestaat onze stichting 10 jaar*. Met bestuursleden, vrijwilligers en een aantal andere vaste medewerkers gaan we daar zeker een feestelijk tintje aan geven!

We zijn ook heel blij dat we de *zendingserfgoedkalender 2022* (met daarbij ook weer een setje kerstkaarten) kunnen presenteren; deze keer met schilderijen van een Iraanse vluchteling die momenteel in Assen verblijft.

Het *interviewwerk* is weer van start gegaan. Ons project *kinder- en jeugdzendingslectuur* heeft enige vertraging opgelopen maar het uitgaveproject, dat wij *Erfgoed*-reeks hebben genoemd, komt binnenkort al met een eerste publicatie!

U kunt lezen over de enorme hoeveelheid werk die is verricht om het uitgebreide *archief van de Hervormde Zending* voor velen toegankelijk te maken.

Uiteraard bespreken we weer een *Object van de maand* uit onze collectie en we geven een voorbeeld van de manier waarop wij, door *uitleen*, diensten willen verlenen aan bijvoorbeeld kerkelijke werkgroepen, diaconieën en gemeentes. Veel leesplezier gewenst,

Hylkje Steensma - secretaris

UITBREIDING BESTUUR

Wij zijn blij met een uitbreiding van het bestuur in de persoon van de heer Tjeerd de Boer (foto). Tjeerd werkte, in dienst van de zending, als theologisch docent in Chili en Brazilië. Vervolgens, na terugkeer in Nederland, was Tjeerd verantwoordelijk voor de afdeling buitenland van Edukans en

van 2013 – 2018 was hij werkzaam in Hong Kong, als docent aan het Lutheran Theological Seminary. Momenteel geeft Tjeerd nog les aan de Foundation Academy in Amsterdam.

Met zijn achtergrond en ervaring is hij een mooie aanvulling bij de achtergrond van de andere bestuursleden.

10-JARIG JUBILEUM

Op 8 november aanstaande is het precies 10 jaar geleden dat onze voorzitter Huub Lems naar Leiden toog, om daar bij een notaris de oprichting van de stichting, 'genaamd Stichting Zendingserfgoed' te laten vastleggen. Huub was – en is nog steeds – voorzitter van de stichting en mede door zijn enthousiasme, kennis en gigantische werklust kunnen we dit jaar dus ons 10-jarig jubileum vieren. De stichting heeft in de afgelopen jaren het een en ander tot stand gebracht waar u, onder andere via de nieuwbrieven, misschien getuige van bent geweest.

Mahboobeh Salem signeert de kalenders

ZENDINGSERFGOEDKALENDER

De kalender van 2022 - met als thema 'Licht in het duister' -, geïllustreerd met schilderijen van Mahboobeh Salem is op 26 september, tijdens een kerkdienst in Assen waarin ons bestuurslid Albert Ferwerda voorging, aangeboden aan de kunstenaar. Mahboobeh, vluchteling uit Iran, verblijft met man en dochter, wachtend op een verblijfsvergunning, in Assen

SECRETARIAAT@ZENDINGSERFGOED.NL

DORPSSTRAAT 24, 3214 AG ZUIDLAND

Postadres: Kerkweg 20-C, 3214 VD Zuidland

WWW.ZENDINGSERFGOED.NL

IBAN NL03 ABNA 05896419 72

DIGITALE NIEUWSBRIEF STICHTING ZENDINGSERFGOED/ZENDINGSERFGOEDHUIS

Nr. 25 Oktober 2021

*De wijzen uit het oosten volgen de ster naar het kind van Bethlehem
(afbeelding kerstkaart)*

De kalender kost €9,00. Informatie over de speciale prijs voor commissies en diaconieën en de wijze van bestellen vindt u op onze website, Evenals vorig jaar bieden wij ook een setje mooie kerstkaarten aan met afbeeldingen die door dezelfde kunstenaars zijn gemaakt.

ORAL HISTORY

Het interviewproject is weer gestart. Er ligt nog een korte lijst met namen van belangstellenden. Als u er voor voelt om uw herinneringen aan de zending met ons te delen, in de vorm van een gefilmd interview, dan ontvangen we uw verzoek graag via secretariaat@zendingsergoed.nl

KINDER- EN JEUGDZENDINGSLLECTUUR

Zoals we in onze vorige nieuwsbrief hebben bericht, wijdt Marrit Claus, student Nederlands in Groningen, haar masterthesis aan 'Het zendingsbeeld in twintigste-eeuwse protestantse jeugdzendingspublicaties'. De afronding van haar werk heeft helaas enige vertraging opgelopen en we zien uit naar haar bevindingen. Het onderwerp is uiterst actueel. Mogelijk is de titel boven een artikel

in dagblad Trouw (12 okt. 2021): *Oog in oog met een ongemakkelijk verleden* ook wel van toepassing op de lectuur waarop het onderzoek van Marrit is gericht.

NIEUWE SERIE ZENDINGSPUBLICATIES

Enige tijd geleden hebben we een plan gelanceerd om personen een kans te geven teksten uit te geven die een nauwe relatie hebben met protestantse zending, werelddiaconaat en ontwikkelingssamenwerking.

Dit project noemden we: 'Erfgoed-reeks - Publicaties over protestantse zending, werelddiaconaat en ontwikkelingssamenwerking'.

Het gaat om voor een breed publiek toegankelijke, documenten betreffende zaken die in de officiële archieven niet aan de orde komen - bijvoorbeeld het dagelijks leven en de persoonlijke verhoudingen - die een aanwijsbare relatie hebben met het werken in een 'buitenland'. Te denken valt o.a. aan werkers in dienst van de Protestantse Zending, Dienst Over grenzen (DOG), werelddiaconaat en ontwikkelingssamenwerking. Het redactieteam beoordeelt of een aangeboden

SECRETARIAAT@ZENDINGSERFGOED.NL

DORPSSTRAAT 24, 3214 AG ZUIDLAND

Postadres: Kerkweg 20-C, 3214 VD Zuidland

WWW.ZENDINGSERFGOED.NL

IBAN NL03 ABNA 05896419 72

DIGITALE NIEUWSBRIEF STICHTING ZENDINGSERFGOED/ZENDINGSERFGOEDHUIS

Nr. 25 Oktober 2021

publicatie past binnen de vastgestelde criteria en stelt per uitgave een publicatieplan op. Wie denkt dat zijn of haar tekst in aanmerking zou kunnen komen voor publicatie in onze serie, kan informatie opvragen via secretariaat@zendingserfgoed.nl

FOTOARCHIEF

Tot het erfgoed van de Hervormde Zending behoort ook een collectie van ongeveer 25.000 foto's, stammend uit de periode 1820-1999. De foto's uit de eerste periode zijn voornamelijk portretten van uitgaande zendelingen (tot 1860 nog als pentekeningen), vanaf 1920 wordt het aandeel van door zendelingen zelf genomen kiekjes groter. Na de opheffing van de Raad voor de Zending zijn voorbereidende werkzaamheden verricht, o.m. door mevr. Anneke Werner en dhr. Ton Thijssen, vervolgens zijn de foto's voor verdere bewerking overgedragen aan Het Utrechts Archief (HUA). Mede als resultaat van de enorme inzet van dr. Th. van den End is de algemene inventaris nu gereed en kan online worden geraadpleegd onder toegangsnummer 1567. De foto's zelf staan nog niet online; om die te zien moet men naar de studiezaal aan de Numankade. De bijlagen (een

Mogelijk het alleroudste exemplaar: een pentekening van de jonge zending Le Bruyn, van Timor (1821-1830)

bestand met 16.000 beschrijvingen van afzonderlijke foto's in het Nederlands, een dito in het Indonesisch, en een document met lijsten van functionarissen en zendingarbeiders van de Hervormde Zending en haar rechtsvoorgangers vanaf 1797 tot 1999, alsmede van predikanten en hulppredikers van de Protestantse Kerk in Nederlands-Indië, 1800-1950), zijn eveneens al klaar, maar staan nog niet online.

NIEUWE OBJECTEN

We ontvingen objecten - ter uitbreiding van onze collectie - van mevrouw Huizer (Papua), de heer Drewes (Java/Toraja) en mevrouw Dirkwager (bibliothecaris/archivaris Oegstgeest).

HET OBJECT VAN DE MAAND

Waarom werd Elli nu Margarethe genoemd?

In de collectie bevindt zich een groot aantal Bijbels. Dat is niet verwonderlijk, want de Bijbel behoort tot het standaard 'gereedschap' van de zending. De Bijbel is door de geschiedenis van de zending heen steeds opnieuw en vaak voor het eerst door de zending en al snel door speciale Bijbelgenootschappen in vele talen vertaald. Eerst een Bijbelboek, vaak een van de Evangelien, later een Testament met voorrang voor het Tweede of Nieuwe Testament en uiteindelijk de Bijbel van kaft tot kaft. In de begintijd stonden daarbij de geautoriseerde Bijbels centraal: de King James-Bijbel bij de Engelsen, de Luther-Bijbel bij onze oosterburen en de Statenvertaling bij ons. De opdracht voor die vertaling werd gegeven door de Synode van Dordrecht in 1618 en aan de Staten-Generaal werden gevraagd deze vertaling uit de grondteksten Hebreeuws, Aramees en Grieks te bekostigen.

De Bijbel die vandaag centraal staat, is in meerdere opzichten een uniek exemplaar waarbij het onduidelijk is hoe deze in de collectie van de Utrechtse Zendingsvereniging is teruggekomen en uiteindelijk in onze collectie is beland.

Deze statenbijbel is een zogeheten Keurbijbel uit 1704. De familie Keur uit Dordrecht, die zelfstandig of samen met anderen statenbijbels

SECRETARIAAT@ZENDINGSERFGOED.NL

DORPSSTRAAT 24, 3214 AG ZUIDLAND

Postadres: Kerkweg 20-C, 3214 VD Zuidland

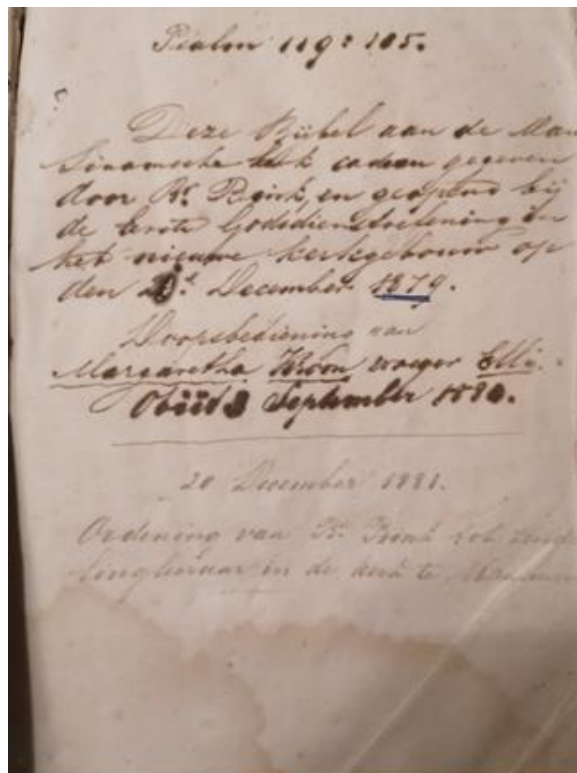
WWW.ZENDINGSERFGOED.NL

IBAN NL03 ABNA 05896419 72

DIGITALE NIEUWSBRIEF STICHTING ZENDINGSERFGOED/ZENDINGSERFGOEDHUIS

Nr. 25 Oktober 2021

drukten, verzorgden vier generaties lang - tussen 1666 en 1732 - maar liefst 60 uitgaven. Deze uitgave is er een van Pieter Keur, de derde generatie, in samenwerking met Pieter Rotterdam te Amsterdam.

Het bijzondere vanuit het oogpunt van de zendingsgeschiedenis wordt gevormd door wat er op een lege pagina voorin staat geschreven. Het eerste is 'Psalm 119:105 Deze Bijbel aan de Mansinamsche kerk cadeau gegeven door br. Bink, en geopend bij de Eerste Godsdienstoefening in het nieuwe kerkgebouw op den 21^e December 1879' Het Psalmvers 'Uw woord is een lamp voor mijn voet en een licht voor mijn pad' is een duidelijke verwijzing naar de opdracht met betrekking tot de overhandigde statenbijbel. De gemeente van Mansinam is een bijzondere, want op 5 februari 1855 hadden de zendelingen Carl W. Ottow en Johann G. Geissler er het zendingswerk in Nederlands Nieuw-Guinea op juist dit eiland voor de kust van Manokwari aangevangen. Het werk werd later door de UZV overgenomen. En precies

daar vond dus de overhandiging plaats door zending Gerardus Lodewijk Bink, die te Manokwari en Roon was geplaatst (1870-1899). Onder deze eerste optekening staan er nog twee. De tweede luidt 'Doopbediening van Margaretha Krom vroeger Elli - Obiit 3 september 1880'. Hiervan is de achtergrond niet duidelijk, want wat was het bijzondere aan deze doop boven alle andere die er ongetwijfeld plaatsvonden, dat juist deze een vermelding in de kanselbijbel verdiende. En waarom onderging zij een naamsverandering van een Papoeese naar een Nederlandse? Dat Mansinam een belangrijke plek voor broeder Bink was, blijkt uit de derde aantekening: 20 December 1881 Ordening van Br. Bink tot zending-leraar in de kerk te Mansinam. Het grote raadsel blijft natuurlijk hoe en waarom deze aan de kerk te Mansinam geschonken Bijbel zijn weg terug heeft gemaakt naar Nederland en naar de UZV. Vooralsnog moeten we het antwoord schuldig blijven.

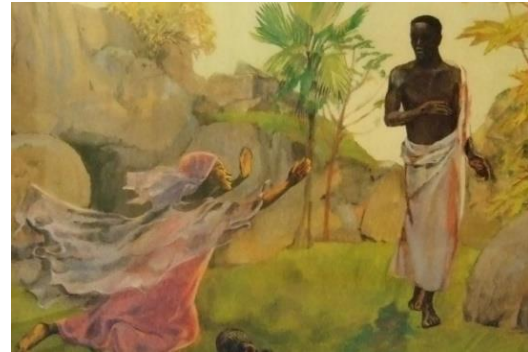

DIGITALE NIEUWSBRIEF STICHTING ZENDINGSERFGOED/ZENDINGSERFGOEDHUIS
Nr. 25 Oktober 2021

UITLEEN KAMEROEN

In BMVier, een van de locaties van de Bergsingelkerk in Rotterdam, hangt in oktober de serie Jesu Mafa. Een aantal beelden uit de serie *Het leven van Jesus Mafa* sierde ook de zendingserfgoedkalender van 2016. De serie is gemaakt aan de hand van foto's - gemaakt bij de Mafa-stam in het noorden van Kameroen - die door een kunstenaar in schilderijen zijn omgezet.

De werkgroep Wereldwinkel van de Bergsingelkerk organiseert op 16 oktober een dag over 'Duurzame landbouw in Kameroen', waarbij o.a. iemand van Kerk in Actie iets over dit project komt vertellen. Ook een oud-Kameroenganger vanuit de zending is een van de sprekers. Het is goed om te zien hoe een serie uit de collectie van het Zendingserfgoed voor dit doel door een gemeente geleend wordt.

ERFGOED UIT DE BLADEN

Bij het doornemen van de archieven komen er soms bijzondere teksten tevoorschijn, zoals onderstaande wervende tekst uit Het Zendingsblad uit 1950.

HET EERSTE „ZENDINGSVARKEN”

Dit opschrift is niet gefingeerd. Het eerste zendingsvarken is er. Leest u onderstaand gedeelte uit een brief maar eens aandachtig, vooral gij lezers ten plattelande. Die brief deed mij opstaan tot de vreugde van het boerenleven.

„Met belangstelling en medeleven hebben wij steeds het werk der Zending gevolgd. Gezien ook de grote moeilijkheden, waarmee dit werk steeds te kampen heeft op financieel gebied. Gezien ook hoe de Indonestische Kerken geholpen kunnen worden met geld. En dat u eigenlijk voor het Zendingswerk steeds minder gevraagd hebt dan nodig was en ook dan de gemeenten konden geven, gelet op uitgaven voor min of meer luxe zaken als roken en drinken. Met grote vreugde las ik hoe in Leiden gewerkt is. Naar mijn mening volgt de bearbeiding tot het maken van medewerkers aan de zendingstaak voor verschillende soorten beroepen ook verschillende werkwijzen. In Leiden heeft men alleen gerekend met de mensen met een vast inkomen. Daar hebben de vrije beroepen geen weet van, die kunnen slechts rekenen met jaren. En nu kom ik tot mijn beroep, landbouwer. En wij zouden u, wat de landbouwers betreft, willen voorstellen:

Vraagt vrijwilligers: Voor het jaarlijks opfokken van een paard; voor het opfokken van een kalf tot vaars of koe; voor het opfokken van een big of mesten van een varken; voor het opfokken van een schaap, jonge hennen en diversen, waarbij de bruto opbrengst bestemd is voor de Zending. Vraagt om de bruto-opbrengst van een bepaald stuk land of gewas; om de opbrengst van melk van een koe gedurende een week of maand of jaar. Vraagt om de opbrengst van de eieren, gelegd door 1, 2, 10 of meerdere hennen, enz. Vraagt deze vrijwilligers door middel van plaatselijke kernen, die bereid zijn hierin te helpen. Vormt deze kernen uit boeren en mensen, die het volle vertrouwen der boeren genieten als landbouwonderwijzers, directeuren van coöperatieve landbouwverenigingen en Boerenleenbanken. Maakt gebruik van de boerenleden der organisatie „In dienst der Kerk”. Het moet mogelijk zijn alleen van de boerenbevolking in Nederland op deze wijze een zeer aanzienlijk bedrag te verkrijgen. Persoonlijk willen wij de opbrengst van een vet varken, afgeleverd in 1950, voor het jaar 1950 ter beschikking stellen. Het eerste schaap is dus al over de brug. Doet uw best er een grote kudde van te maken”...

Mij kwam voor de geest de uitspraak van Sully, waarmede hij Frankrijk in zijn dagen wakker schudde; pauvres paysans, pauvre royaume; pauvre royaume, pauvre roi (arme boeren, arm koninkrijk; arm koninkrijk, arme koning. En heel voorzichtig kwam daar deze variant uit: pauvres paysans, pauvres missions (arme boeren, arme zending). Het eerste zendingsvarken is over de brug. En ik zag in gedachten het volgende toneel:

Twee aan twee kwamen ze aan: Vette varkens, zouters en schrammen, al naar gelang de smaak lijner wordt. Koeien, rood- en zwartbont, mitsgaders lakevelders. Een kudde schapen. Tientallen geiten, koppels kippen. Maar wat moeten we hiermee? Het zendingshuis is toch geen modelboerderij of arke Noachs? Stel je voor, de zendingdirectoren en het bureau-personeel aan 't melken, mesten, eieren rapen en slachten! Neen, de opbrengst zou voor de zending besteed worden. Na de verkoop van het zendingsvarken de opbrengst eerst in het spaarvarken en dan het spaarvarken slachten in de zendingswEEK. Wat zal deze een succes worden! Maar wanneer onze boeren het wachten op deze ene collecte in de vier maanden te lang vinden, kunnen zij ook de opbrengst in de kerkbus doen. Elke week 10 eieren of 20 liter melk per boer in munt omgezet in de kerkbus, betekent een kapitaal per jaar. De kerkbus blijkt ook in deze weer een redder uit de zendingnood te zijn. En nu ga ik zitten uitkijken wie er meer zulke brieven sturen als ik hierboven heb aangehaald.

J. A. Mulder.